

Volnost, rovnost, vlastnictví

Kalendář se třásl před sobotním únorovým datem, ale venku bylo skoro třináct stupňů. Pana Profesora JUDr. Vojtěcha Cepla jsem si vyzvedl v sídle Českého rozhlasu 6 v Dykové ulici na Vinohradech. Vila, kde se kdysi dávno narodil Jára Cimrman a odkud vysílala po sametové revoluci Svobodná Evropa, hrdinsky odolává času a ještě slouží rozhlasu.

Cestou domů jsme zabloudili do nově postaveného vinohradského Korunního dvora, který se z vyhořelého pivovaru přerodil do bytového komplexu. Politovali jsme stromky uprostřed dlážděného prostranství s otazníkem nad potřebou upotřebit takové množství kamene v místech, kde by docela dobře mohl růst trávník.

Z cesty do vinohradské Květné ulice se pak stala procházka po českých dějinách a politice. Ve Šrobárově ulici jsme minuli domy agrárníků, probrali osudy předválečného ministerského předsedy Berana u branky a sklouzli do ulice Bratří Čapků.

Ostatně něco jako tradici Pátečníků převzali o pár ulic dále právě Ceplovi. Ve spodním pokoji se určitě už větralo, ale hned od domovních dveří byl ještě od včerejška cítit tabák. Za chvíli jsme seděli nad kávou a povídali. Vždycky to povídání s panem profesorem vypadá trochu jako přednáška, ale to vůbec není na škodu.

Pane profesore, co je soukromé a co je veřejné?

Pokud je řeč o soukromém vlastnictví a nikoliv o soukromém a veřejném právu tak vám povím pohádku. Jmenuje se „Tragédie obecní pastviny“ a napsal ji jakýsi pan Harding. Obecní pastvinou ve staré Anglii bývala louka, namísto naší české návsi. Mimochodem v Bostonu obecní pastvinu zachovávají dodnes na památku. Na ni mohli vypustit všichni svůj dobytek. Jeden měl dobytka více a druhý méně a protože to byla pastva zdarma, všichni na ní posílali co nejvíce zvířat a dovedete si představit, jak to brzo vypadalo. Louka se změnila v rozdupanou bažinu bez trávy, byla všech a ničí, konec toho příběhu tedy znáte...

Tak je tomu všude, vztah k veřejnému majetku je je stejný v Americe jako u nás...

Proto se musíme nejdříve věnovat základům zázraku naší civilizace a všeobecného blahobytu. V jedné slavné Chicagské teorii, která pochází od skotských osvícenců, se praví, že naše civilizace stojí na dvou podmínkách a dvou institucích.

Ta podmínka první: Lidé jsou přirozeně sobci a jejich potřeby nemají konce, Tedy chamtivost nebo egoismus působí, že se lidé chtějí zmocňovat i toho, co je kolem těch druhých lidí. Jejich potřeby, na rozdíl, od zvířat jsou nekonečné a to způsobuje všeobecný nedostatek všeho, což je podmínka druhá.

A ty dvě instituce?

Instituce první: Existence soukromého vlastnictví, což je vlastně panství vlastníků, nad jejich věcmi, které musí všichni respektovat a je chráněno právem. Tyto věci jsou vlastně prodloužením osobností těch lidí. A musí být chráněny tak, jako jsou chráněni ti lidé. Každý je obklopen jakousi bublinou věcí, které jsou jeho. A díky dělbě práce si lidé začali vyměňovat věci, které měl každý navíc. Na základě druhé důležité instituce, totiž svobodných smluv založených na dobrovolném souhlasu, vznikl trh, který je v základu naší civilizace.

Takhle to ale neplatí všude.

Ano, kultura islámu nebo také obecně východu, třeba i pravoslaví, nemá respekt k soukromému vlastnictví v pořádku, protože na příklad i Slovani a zejména Rusové byli ovlivněni pasteveckými národy Mongolů a Tatarů. Tam neexistuje vlastnictví pozemků, měřítkem velikosti feudálů nebyl počet verst nebo strychů, ale počet duší. Rozhoduje to, kolik má kdo lidí. Step je všech a je jí naprostý dostatek. Je jako voda či vzduch. Soukromé vlastnictví se v plné síle nevyvinulo, Je to vidět i v jazyce: Cosi je *u mně* nebo *u tebe*, ale ne *moje* a *tvoje*. Všechno je toho cara a poddaní to mají v jakémsi feudálním leasingu. Takže hranice soukromého vlastnictví nejsou určité.

Tak to jsme také skoro na východě, protože se soukromé vlastnictví příliš nerespektuje.

V kombinaci ruské kulturní tradice s marxismem, který tvrdí, že soukromé vlastnictví musí být odstraněno a existuje na základě vykořisťování, vznikla třaskavá a jedovatá směs, která nás tu zaplavila skoro na padesát let a vedla k úpadku. Protože soukromé vlastnictví a svobodné smlouvy jsou základem naší civilizace, tak by francouzská revoluce neměla mít heslo: Volnost, rovnost, bratrství – ale volnost, rovnost, vlastnictví.

A nemáte strach z těch bohatých, kteří jsou mocnější a mohou pak ovládat ty chudší?

To je oprávněná námitka a největší slabina demokratického kapitalismu, rozděluje společnost na bohaté a chudé a proto se vynořuje znovu a znovu na příklad i v křesťanském myšlení. Chudí lidé mají strach z bohatých. Ovšem cesta zrušení soukromého vlastnictví, vede vždy k ještě větší tyranii, protože ta skupina, která se zmocní toho obecního vlastnictví začne vždy totálně ovládat zbytek společnosti.

Jak si tedy pomoci od těch ruských způsobů?

Ty se bohužel staly součástí našeho kulturního povědomí. Naše vládnoucí vrstvy začaly dokonce napodobovat kulturní manýry z východu. Například tohle: Přijít v podroušeném stavu o půlnoci z hospody, přivést kamarády, vzbudit manželku aby začala obsluhovat.

A zbavit se toho můžeme jen časem?

Časem. Není jiné cesty než žádoucí vzory chování veřejných osob, dobrá literatura, příklady, církve, školy, spolky a nade všechno média, která působí často naprosto opačně...

Vraťme se k veřejnému a soukromému sektoru, je to důležité ho odlišovat?

Samozřejmě, a ještě navíc platí v tom soukromém a veřejném různá pravidla. Například každá činnost v soukromém sektoru, která zprostředkovává obchod, je odměňována a je to tak správné. Jsou zprostředkovatelé, kteří jsou živi jen z této činnosti.

Ale tito lidé se pohybují jednou v soukromém sektoru a jindy ve veřejném a všude považují za slušné, když něco dohodí, aby dostali odměnu. A takový zprostředkovatel se najednou objeví na radnici a očekává nebo vyžaduje odměnu. A to způsobuje korupci. Mezi veřejným a soukromým sektorem by měla být čínská zeď. Ten, kdo je zaměstnán na radnici nebo ve vládě či ve státním úřadě, musí mít úplně jiná pravidla ekonomického jednání, protože nakládá s majetkem všech. Vše musí být průhledné a hospodárné. Na základě veřejné soutěže. A to je někdy strašný problém!

A měli by se při té správě veřejných věcí častěji střídat...

Ale to není tak jisté. Naopak nesmí podnikat, a zato jsou odměňováni vyšší penzí a jistotou, že je nikdo nevyhodí. Je přece nesmysl dělat zákoník práce pro všechny stejný! Už Platón říkal, že ti, kteří slouží veřejnosti jsou vládnoucí šlechtou, která to nedělá za peníze. A v soukromém sektoru, ti boháči, to je vlastně plebs.

Máte pro tu službu vlasti nějaký příklad? Třeba Vaši cestu do Iráku...

Zrovna pokládal jsem dlažbu na zahradě a v garáži mi zvonil telefon. Volal náměstek amerického ministra obrany Paul Wolfowitz, že četli moje články o restitucích a sháněli pro severní Irák někoho, kdo rozumí restitucím. A že restituční program byl největší u nás. Odpověděl jsem mu: „To máte pravdu, my jsme mistři světa v tom, jak zvorat restituce...“ Měl ovšem smysl pro humor a odpověděl mi: „Právě takové potřebujeme!“ Během několika dní se všechno vyřídilo a odejel jsem na dva měsíce do Iráku. A to stihli i se zdravotní zprávou, protože mi přidělili lékařku v hodnosti majora, protože si přečetli, že jsem kardiak. Chtěla mi nosit kufry...

To byla rychlost! A co jste tam dělal?

V severním Iráku Saddám arabizoval společnost. Nejdřív vykupoval zemi za tržní cenu v Kirkúku a Irbílu. Pak už rovnou likvidoval Kurdy i jejich majetek. Čtyři profesori a dvě sekretářky tedy

projížděli celou tu oblast Kurdistanu a zpracovávali zprávu pro americkou vládu, protože to tak nelze nechat. A protože jsou Češi specialisté na dělení země, tak až se jim to oddělení Kurdistanu vyjde, slíbil jsem jim, že napíšu ústavu. A proč to vyprávím: protože jsem to všechno dělal zadarmo jako službu. Samozřejmě jsem dostal poté mnoho možností k hostování na univerzitách, dostatek slávy a publicity.

***Vojtěch Cepl** promoval na Právnické fakultě Karlovy university v roce 1962 a v letech 1967 až 1970 studoval sociologii práva v Oxfordu a srovnávací pravovědu na University of Michigan. Vrátil se domů a byl registrován v „Seznamu osob nepřátelských socialistickému státu“. Devatenáct let zůstal neúspěšným asistentem na katedře občanského práva. V roce 1989 začal rychlou kariéru, byl jmenován docentem a vedoucím katedry, zvolen proděkanem fakulty pro zahraniční styky a v roce 1993 byl jmenován profesorem. Deset let byl soudcem Ústavního soudu ČR v Brně. Pracoval na Ústavě České republiky. Jako hostující profesor přednášel na mnoha amerických univerzitách. V současnosti učí na právnické fakultě UK, v CERGE a CEELI a přispívá do českých médií.*